

«Δεν μπορώ να διδάξω τίποτα σε κανέναν.
Μπορώ μόνο να τους κάνω να σκεφτούν»:
Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στον 21^ο αιώνα

Κωνσταντίνος Γ. Καρράς*

Εισαγωγικά

Στις μέρες μας ο ρόλος του σύγχρονου εκπαιδευτικού είναι πολυπληθής και πολυδιάστατος. Ιδιαίτερα μάλιστα σε μια κοινωνία πολλών αλλαγών, μεταβάσεων και ανακατατάξεων, η μελέτη γενικά του ρόλου του εκπαιδευτικού και της εκπαίδευσής του αποτελούν ή θα πρέπει να αποτελούν μείζονος σημασίας ζητήματα. Στην παρούσα εισήγηση θα επικεντρωθούμε σε άξονες προβληματισμού, όπως στον ρόλο/ρόλους του σύγχρονου εκπαιδευτικού στον 21ο αιώνα, στην εκπαίδευση του εκπαιδευτικού γενικά (φιλοσοφία - στοχοθεσία - αναγκαιότητες-συγχρωτισμός με σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις), στην παρουσίαση-κριτική προσέγγιση ενδεικτικών συστημάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στον σύγχρονο κόσμο (Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική) και στην Συγκριτική/Διεθνή θεώρηση των συστημάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών σε σχέση με τον ρόλο/ρόλους στο σύγχρονο σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών, ρόλος του εκπαιδευτικού, Διεθνής εκπαίδευση, σύγχρονο σχολείο

Ο Εκπαιδευτικός στον 21^ο αιώνα

Είναι γεγονός ότι οι σύγχρονες κοινωνίες του 21^{ου} αιώνα είναι σε μεταβατική κατάσταση πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών αλλαγών (Καρράς & Wolhuter, 2012, Wolhuter, 2012) και έτσι αναδύεται

* Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΤΔΕ, Παν/μιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, Ρέθυμνο, 74100, 28310 77607, kgkarras@uoc.gr

ένας «νέος ρόλος» της εκπαίδευσης μέσα από τις νέες εκπαιδευτικές πολιτικές και τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Αυτός ο ρόλος μπορεί να συνδεθεί με:

- την προώθηση πολιπολιτισμικών - διαπολιτισμικών πρακτικών κ.λπ.,
- τον σύγχρονο πολίτη που χαρακτηρίζεται από διαφορετικά τοπικά, εθνικά και παγκόσμια χαρακτηριστικά,
- το «νέο» είδος πολιτών που πρέπει να συνδεθεί με νέες ανθρώπινες αξίες,
- την ανεκτικότητα, τον αμοιβαίο σεβασμό στο «διαφορετικό», που συνιστούν πλέον έννοιες κλειδιά για τα σχολεία και την κοινωνία,
- την αποδοχή των «διαφορετικών» τρόπων σκέψης,
- τον σεβασμό στις αξίες της δημοκρατίας,
- την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης,
- τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα,
- την αποδοχή της «διαφορετικότητας».

Στο πλαίσιο αυτό η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών θεωρείται πολύ σημαντική στην εποχή μας, δεδομένου ότι θα πρέπει ή θα μπορούσε να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη κοινωνική κρίση, στις νέες κοινωνικές, οικονομικές, και πολιτισμικές προκλήσεις και μεταβατικότητες. Βασικά θέματα για συζήτηση προς την κατεύθυνση αυτή είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε σχέση με την άνιση κατανομή των οικονομικών πηγών, την περιθωριοποίηση των μειονοτικών ομάδων και των χαμηλού εισοδήματος κοινωνικών ομάδων, την ανισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών, την αναθεώρηση των εκπαιδευτικών πολιτικών σε όλη τον κόσμο (Καρράς, 2010, Καρράς, 2011, Καρράς, Wolhuter & Meyer, 2011, Καρράς & Synodi, 2012).

Μερικές επισημάνσεις που συνδέονται με τα παραπάνω θα μπορούσαν να είναι εξής:

- Οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τη νέα γνώση και τις νέες προκλήσεις και μεταβατικότητες σε ένα διεθνές και πολιπολιτισμικό περιβάλλον.
- Το περιβάλλον του 21^{ου} αιώνα χαρακτηρίζεται από ιδεολογικές, οικονομικές, κοινωνικές μεταβατικότητες και αλλαγές εξ αιτίας της κοινωνικής κρίσης.
- Οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί ως επαγγελματίες έχουν να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις υπό το βάρος της κρίσης.
- Οι ρόλοι των εκπαιδευτικών και η αποδοτικότητά τους θεωρούνται υψηλής σημασίας.
- Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται προσωπική, οικονομική και κοινωνική ικανοποίηση.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, των διεθνών μετακινήσεων και της κινητικότητας, της πολιπολιτισμικότητας και των ραγδαίων αλλαγών σε διά-

φορα επίπεδα, η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών δέχεται νέες επιδράσεις και αναδομείται συνεχώς.

Μια γενική θεώρηση των κυριότερων θεμάτων που αναδεικνύονται από πρόσφατες μελέτες στον χώρο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών διεθνώς¹ καταδεικνύει πως αυτές επικεντρώνονται σε παράγοντες οι οποίοι συνδέονται στενά με την σύγχρονη εκπαίδευση και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: ιστορικοί, περιβαλλοντικοί και δημογραφικοί, κοινωνικο-οικονομικοί, ιδεολογικοί και πολιτιστικοί, πολιτικοί, εκπαιδευτικοί και διεθνείς παράγοντες. Οι ιστορικοί παράγοντες συνδέονται κυρίως με την τοπική και εθνική ιστορία των διαφόρων χωρών, τις διάφορες επιδράσεις που έχουν κατά καιρούς δεχθεί (αποικιοκρατία, κ.λπ.). Οι περιβαλλοντικοί και οι δημογραφικοί παράγοντες σχετίζονται με τη γεωγραφική θέση, την τοποθεσία, τον πληθυσμό, τις εθνικότητες, τις υπάρχουσες μειονότητες, κ.ά. Οι κοινωνικο-οικονομικοί, ιδεολογικο-πολιτικοί και πολιτιστικοί παράγοντες είναι συνδεδεμένοι, μεταξύ άλλων με διαδικασίες αναδόμησης και μετάβασης, με τον εκσυγχρονισμό, την αποκέντρωση, τις κοινωνικο-πολιτικές, ιδεολογικές και οικονομικές αλλαγές και τις κλιματικές αλλαγές κ.λπ. Οι εκπαιδευτικοί παράγοντες συνδέονται με όλο το πλέγμα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και αλλαγών, των εκπαιδευτικών δομών, μηχανισμών και πρακτικών, των εκπαιδευτικών πολιτικών κ.λπ. που με τη σειρά τους αλληλεπιδρούν με το προηγούμενο πλαίσιο. Οι διεθνείς παράγοντες έχουν να κάνουν με τις διεθνείς σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες οι οποίες επηρεάζουν με πολλούς τρόπους -ανάμεσα στα άλλα- και την εκπαίδευση και επομένως την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

Τα θέματα πάντως που φαίνεται να κυριαρχούν σήμερα σχετίζονται κυρίως με τις αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που προωθούνται στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών οι οποίες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και στις εργασιακές τους συνθήκες, στη σύνδεση θεωρίας και πράξης μέσω των προγραμμάτων βασικής εκπαίδευσης, στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης βασικής μόρφωσης και επιμόρφωσής τους, στην επίδραση της παγκοσμιοποίησης, της πολυπολιτισμικότητας, καθώς και της εναρμόνισης με εκπαιδευτικές πολιτικές, όπως π.χ. ευρωπαϊκές πολιτικές (Μπολόνια, Λισσαβόνα). Επίσης, στον χώρο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών διεθνώς φαίνεται να τονίζεται ιδιαίτερα η προσπάθεια για εκπαιδευτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις σε πολλά κράτη που βρίσκονται σε στάδια «μετάβασης» και «αναδόμησης» εξαιτίας ιδιαίτερων κοινωνικο-οικονομικών και πολιτικών συνθηκών (μετα-αποικιοκρατική περίοδος, μετα-σοσιαλιστική

1. Βλ. σχετική διεθνή μελέτη που περιλαμβάνει 90 χώρες στο: K. Karras, & C.C. Wolhuter (eds), *International Handbook of Teacher Education Worldwide, Issues and challenges for Teacher Profession*, vols. I, II, Athens, Ion, 2011.

αναδόμηση, εκπαιδευτικός εκσυγχρονισμός, ευρωπαϊκοποίηση, αποκέντρωση, ιδιωτικοποίηση). Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι καταβάλλεται προσπάθεια να τονιστεί ιδιαίτερα η ανάγκη να γίνει το επάγγελμα του εκπαιδευτικού ελκυστικό, να προωθηθεί η δια βίου και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και να συσχετιστεί ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων μόρφωσης και επιμόρφωσης με την ποιότητα της εκπαίδευσης, την ισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών, την αποτελεσματικότητα και το περιεχόμενο της παρεχόμενης γνώσης σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα.

Γενικά ο ρόλος του εκπαιδευτικού μπορεί να είναι κοινωνικοποιητικός, διαμεσοληθτικός, μετασχηματιστικός, κριτικός. Επίσης, βάσει των διεθνών μελετών, προκύπτει πως ο σύγχρονος εκπαιδευτικός μπορεί ή θα πρέπει να:

- Αναθεωρεί / Επανα- προσδιορίζει
- Αναδεικνύει την ανθρωπιστική διάσταση στην εκπαίδευση
- Προτρέπει για μια Κριτική Παιδαγωγική και θεώρηση της γνώσης
- Προσεγγίζει μέσα από το έργο του την πολυπολιτισμικότητα, τη μετανάστευση, την κρίση

Προς την κατεύθυνση αυτή και τα εκπαιδευτικά συστήματα οφείλουν να δίνουν έμφαση:

- στη δημιουργικότητα
- στην εναλλακτικότητα
- στην καινοτομία (Calogiannakis, Karras, & Palios, 2012, Calogiannakis 2014, Karras 2010, Karras & Wolhuter 2011a & 2011b).

Η Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών στον κόσμο

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα εντοπίζεται να συνδέεται:

- με ζητήματα Παγκοσμιοποίησης και εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση
- με θέματα που αφορούν την μετανάστευση, τον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης
- με την αποκέντρωση, την πολυπολιτισμικότητα, την επαγγελματικοποίηση των εκπαιδευτικών, τόσο στη βασική εκπαίδευση όσο και στην επιμόρφωση (Karras 2011, Karras, Calogiannakis & Andreadakis 2011, Karras, Wolhuter & Meyer, 2011).

Για την Ευρώπη, ενδεικτικά σε χώρες όπως οι παρακάτω, εντοπίζονται συνοπτικά τα εξής στον χώρο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών:

- Γαλλία: σύνδεση των ΙUFM με το ακαδημαϊκό πλαίσιο, τον επαγγελματισμό και την ακαδημαϊκή εκπαίδευση
- Δανία: σύνδεση θεωρίας και πράξης (ακαδημαϊκότητα και διδακτική πράξη)

- ➔ Γερμανία: συζήτηση για το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και τη γνώση σε σχέση με τις εκπαιδευτικές πολιτικές που διαφοροποιούν την εκπαίδευση εκπαιδευτικών (κρατίδια)
- ➔ Ολλανδία: έμφαση στην εξατομικευμένη μάθηση και εκπαίδευση-σημασία στο άτομο
- ➔ Ηνωμένο Βασίλειο: πρωτοβουλίες / ανταγωνισμός των Ιδρυμάτων και συσχετισμός της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών με το φύλο.
- ➔ Ελβετία: ευρωπαϊκοποίηση της εκπαίδευσης και σύνδεση βασικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης
- ➔ Ισπανία: έμφαση στη μεταρρύθμιση του συστήματος επιμόρφωσης
- ➔ Ελλάδα: συζήτηση για τον ρόλο των ΠΤΔΕ, τη θέση της Πρακτικής Άσκησης, την επαγγελματικοποίηση του εκπαιδευτικού, τη σύνδεση βασικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τον ρόλο των ΤΠΕ
- ➔ Αλβανία-Ουγγαρία: συζήτηση για τη χαμηλή ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και εναρμόνιση με τα συστήματα εκπαίδευσης της ΕΕ
- ➔ Ρουμανία: κεντρικό θέμα η ευρωπαϊκοποίηση σε σχέση με την παράδοση και η επίδραση των διεθνών οργανισμών στην εκπαίδευση γενικά
- ➔ Σερβία: επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών
- ➔ Κροατία: πολυπολιτισμότητα και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση
- ➔ Λιθουανία: νέα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και συζήτηση για την ποιότητα και την ποσότητα στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών
- ➔ Πολωνία: εκπαιδευτική μεταρρύθμιση
- ➔ Ρωσία: μετα-σοσιαλιστική αναδόμηση και εκσυγχρονισμός με έμφαση στην κοινωνία της γνώσης

Για την Αφρική, όπου η έμφαση δίνεται στο μετα-αποικιοκρατικό πλαίσιο, αναφορικά με την ποιότητα στην εκπαίδευση και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στην αποκέντρωση, στην οικονομική ενίσχυση της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, στον εκσυγχρονισμό και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αναφέρουμε τα εξής:

- ➔ Αίγυπτος: εκσυγχρονισμός- έμφαση στα διεθνή standards
- ➔ Κένυα: οικονομική ενίσχυση της εκπαίδευσης- ποιότητα στην εκπαίδευση
- ➔ Αλγερία: έμφαση στη σημασία της ακαδημαϊκής γνώσης
- ➔ Ναμίμπια-Ζιμπάμπουε: πάλη ανάμεσα στο αποικιακό και μετα-αποικιακό καθεστώς- ο εκπαιδευτικός ως κριτικός επαγγελματίας
- ➔ Νιγηρία: αποκέντρωση του συστήματος της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών
- ➔ Τανζανία: στάδιο μετάβασης στην εκπαίδευση γενικά
- ➔ Μαλάουι: έμφαση στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών στις αγροτικές περιοχές
- ➔ Νότιο Σουδάν: πρόκληση η ύπαρξη μη προσοντούχων εκπαιδευτικών
- ➔ Ν. Αφρική: εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με βάση τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές συνθήκες

Για τα Αραβικά κράτη (όπου κυρίαρχα θέματα είναι οι πολιτικές και δημογραφικές αλλαγές και μεταβάσεις, η παγκοσμιοποίηση, η εκπαίδευση δια βίου, η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η σύνδεση θεωρίας και πράξης), η ενδεικτική εικόνα έχει ως εξής:

- ➔ Σαουδική Αραβία: έμφαση στη δια βίου εκπαίδευση των εκπαιδευτικών
- ➔ Κουβέιτ: διεθνοποίηση της εκπαίδευσης
- ➔ Ιράν: πολιτικές και δημογραφικές αλλαγές/μεταρρυθμίσεις
- ➔ Ομάν: έμφαση στη σύνδεση θεωρίας και πράξης
- ➔ Ισραήλ: διαπολιτισμική εκπαίδευση
- ➔ Αφγανιστάν: έμφαση στην ύπαρξη πολλών μη προσοντούχων εκπαιδευτικών
- ➔ Αζερμπαϊτζάν: συζήτηση για τα κριτήρια εισόδου υποψηφίων εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση
- ➔ Ινδονησία: σχέση θρησκείας και παγκοσμιοποίησης στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών
- ➔ Πακιστάν: εκσυγχρονισμός και επαγγελματική ανάπτυξη
- ➔ Ινδία: Καθώς υπάρχουν στη χώρα 18 εκατομμύρια εκπαιδευτικοί στη χώρα η συζήτηση επικεντρώνεται στην ποιότητα της εκπαίδευσης)
- ➔ Ταϊλάνδη: σύνδεση παιδαγωγικής γνώσης και κριτικής σκέψης
- ➔ Ταιβάν: έμφαση στην ποιότητα της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και σε θέματα αξιολόγησης
- ➔ Χόνγκ-Κόνγκ: ο τρόπος αντιμετώπισης της πολυγλωσσίας με βάση τη χρήση τριών γλωσσών και η σύνδεση θεωρίας και πράξης
- ➔ Μαλαισία: συζήτηση για τη χαμηλή συμμετοχή ανδρών εκπαιδευτικών
- ➔ Σρι-Λάνκα: επικέντρωση στο θέμα του αναλφαριθμητισμού γενικά στην εκπαίδευση
- ➔ Λάος: συζήτηση για τον εκσυγχρονισμό και τη διεθνοποίηση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών
- ➔ Ιαπωνία: επαγγελματικοποίηση του εκπαιδευτικού
- ➔ Κίνα: εκσυγχρονισμός και προσπάτως, έμφαση στις θεωρίες του ανθρώπινου κεφαλαίου

Για τη Β. Αμερική (έμφαση στη διαφορετικότητα, ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη, παγκοσμιοποίηση, αποκέντρωση, ιδιωτικοποίηση, επαγγελματικοποίηση και ποιότητα στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών), τονίζονται τα παρακάτω:

- ➔ Καναδάς: έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, στην ποιότητα στην εκπαίδευση, στη σύνδεση θεωρίας και πράξης
- ➔ Η.Π.Α.: συζήτηση για την πολυπολιτισμικότητα, την επαγγελματικοποίηση, την οικονομική ενίσχυση της εκπαίδευσης με στόχο την ποιότητά της

Για τη Λατινική Αμερική (επίδραση διεθνών οργανισμών, εκσυγχρονισμός, μεταρρυθμίσεις) υπογραμμίζονται τα εξής:

- ➔ Χιλή: συζήτηση για την επαγγελματικοποίηση, τον εκσυγχρονισμό, και τις μεταρρυθμίσεις
- ➔ Βραζιλία: έμφαση στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και σύνδεσή της με την ποιότητα ζωής
- ➔ Μεξικό: συζήτηση για το εθνικό σύστημα εκπαίδευσης, την οικονομική αναδόμηση, και για τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση γενικότερα
- ➔ Κούβα: επαγγελματική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, ρόλος της τεχνολογίας, δημόσια εκπαίδευση
- ➔ Κόστα Ρίκα: συζήτηση για τη σχέση ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης
- ➔ Παναμάς: έμφαση στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών
- ➔ Τρινιδάδ και Τομπάγκο: έμφαση στις παιδαγωγικές δεξιότητες και τη θεωρητική κατάρτιση

Οι προκλήσεις και οι εμπειρίες στον χώρο είναι πολλές, ωστόσο σημαντικό θεωρούμε ότι παραμένει το γεγονός ότι αυτές μπορούν να αποτελέσουν θέματα συζητήσεων και προβληματισμού για πολλές χώρες ώστε να μπορέσουν να προβληματίσουν και να διευκολύνουν μια καρποφόρα διεθνή συζήτηση που θα αφορά τον δάσκαλο στον σύγχρονο κόσμο και την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα. Έτσι θα καταρριφθούν τα άχαρα τείχη των παραδοσιακών παιδαγωγικών προσεγγίσεων. Η Κριτική Παιδαγωγική θεωρούμε ότι αποτελεί ένα ουσιώδες πεδίο στο παραπάνω πλαίσιο.

Κριτική Παιδαγωγική και ρόλος του Εκπαιδευτικού

Η Κριτική Παιδαγωγική σχετίζεται στην πραγματικότητα με τον Κριτικό Παιδαγωγικό στοχασμό, είναι η Χειραφετική Παιδαγωγική, καθώς συνδέεται με τη δημιουργική κριτική μάθηση, με δημοκρατικές διαδικασίες μέσα στην τάξη, με ουσιαστική και προσανατολισμένη στον άνθρωπο Παιδαγωγική. Είναι μια «ριζοσπαστική Παιδαγωγική» όπου κυριαρχεί το «μαθαίνω-ξεμαθαίνω-ξαναμαθαίνω». Η δημιουργικότητα, το κριτικό πνεύμα, η κοινωνική ευθύνη, η κατανόηση, η αναζήτηση, η «ανα-μάθηση», η ανεκτικότητα, ο διάλογος, η κριτική σκέψη με βάση το βίωμα, την εμπειρία, την κουλτούρα του μαθητή οδηγούν τη συγγραφέα να επιμείνει σε έννοιες όπως «διαλεκτική», «λόγος», «κριτική έρευνα δράσης», «ενόραση», «ενδυνάμωση», «ηθική», «στοχασμός».

Στο παραπάνω πλαίσιο, η Κριτική Παιδαγωγική μπορεί να διασυνδεθεί με τη διαπραγμάτευση εννοιών και ζητημάτων, όπως ο γραμματισμός, τα πολυπολιτισμικά προγράμματα, η κοινωνική δικαιοσύνη, τα γλωσσικά ανθρώπινα δικαιώματα και η αντιρατσιστική εκπαίδευση. Η δημιουργική ανάγνωση, η ομαδική αλληλεγγύη, τα μοντέλα γονικής συμμετοχής θεωρούνται ότι δημιουργούν υγιείς και δημοκρατικές σχολικές κουλτούρες όπου κυριαρχεί ο σεβασμός στο

πολιτιστικό κεφάλαιο του κάθε μαθητή. Σε έναν τέτοιο προβληματισμό η ηγεμονία, η κοινωνική κατασκευή της γνώσης, η πολιτική γνώση, η γραφειοκρατικοποίηση του μυαλού, η γλωσσική ενσωμάτωση, η πολιτισμική αποστέρση, κριτικάρονται και αναλύονται με παραδείγματα καθημερινά και βιωματικά.

Η ισόρροπη ανάπτυξη θεωρίας και πράξης και η κοινωνικοποίηση του μαθητή απαιτούν χρόνο, θάρρος και υπομονή. Απαιτούν επίσης κριτική πράξη, αφύπνιση, ενόραση και στοχασμό. Ο προοδευτικός δάσκαλος είναι ο δάσκαλος που χρειάζεται κατά τη συγγραφέα ο 21^{ος} αιώνας. Αυτός είναι ο δάσκαλος που είναι ανεκτικός, αμερόληπτος, δημιουργικός, διαλεκτικός, στοχαζόμενος επαγγελματίας. Αυτός είναι ο κριτικός παιδαγωγός που μπορεί να διδάσκει στο πλαίσιο μιας Κριτικής Παιδαγωγικής. Στο παραπάνω πλαίσιο υλοποιείται η διδασκαλία μαθημάτων που σχετίζονται με την παιδαγωγική, τη ψυχολογία, την κοινωνιολογία, μέσα από διδακτικές προσεγγίσεις και εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης. Η παραπάνω διδασκαλία στοχεύει στο να εξοπλίσει τον εκπαιδευτικό της πράξης με τρόπο ώστε να μπορεί να σκέπτεται ως κριτικός παιδαγωγός στο πλαίσιο δηλαδή μιας κριτικής παιδαγωγικής.

Η Κριτική Παιδαγωγική, θέτοντας στο επίκεντρο την ουσία των σχέσεων δασκάλου και μαθητή, για το ρόλο του δασκάλου και της οικογένειας, ασκεί κριτική στην αναπαραγωγή της στείρας γνώσης σε ένα σχολείο που επιμένει πολύ να οραματίζεται τη δημοκρατία, την ελεύθερη έκφραση και τη δημιουργική συμμετοχή. Στο σχολείο αυτό, που υιοθετεί τις αρχές της κριτικής παιδαγωγικής, κυριαρχεί η ελευθερία και η ελεύθερη έκφραση, η αλληλεγγύη, οι αξίες, ο σεβασμός, καθώς όλη τα σχολεία θα πρέπει να προωθούν τη δημιουργική ενεργητική μάθηση, το κριτικό πνεύμα και τον διάλογο. Η Κριτική Παιδαγωγική εν τέλει είναι μια «ριζοσπαστική Παιδαγωγική» εφόσον προάγει τη δημιουργικότητα, το κριτικό πνεύμα, την κοινωνική ευθύνη, την κατανόηση, την αναζήτηση, την «ανα-μάθηση», την ανεκτικότητα, το διάλογο, την κριτική σκέψη με βάση το βίωμα, την εμπειρία και την κουλτούρα του μαθητή.

Στο παραπάνω πλαίσιο η «ηγεμονία», «η κοινωνική κατασκευή της γνώσης», «η πολιτική γνώση», «η γραφειοκρατικοποίηση του μυαλού», «η γλωσσική ενσωμάτωση», «η πολιτισμική αποστέρση» κριτικάρονται και αναλύονται με παραδείγματα καθημερινά και βιωματικά (Karras 2012, Karras & Synodi 2012, Karras 2014, Kubow & Karras 2011).

Αντί Επιλόγου

Η ισόρροπη ανάπτυξη θεωρίας και πράξης και η κοινωνικοποίηση του μαθητή απαιτούν χρόνο, θάρρος και υπομονή, απαιτούν επίσης κριτική πράξη,

αφύπνιση, ενόραση και στοχασμό. Ο προοδευτικός δάσκαλος είναι ο δάσκαλος που χρειάζεται ο 21^{ος} αιώνας.

Αυτός είναι ο δάσκαλος που είναι ανεκτικός, αμερόληπτος, δημιουργικός, διαλεκτικός, στοχαζόμενος επαγγελματίας. Αυτός είναι ο κριτικός παιδαγωγός που μπορεί να διδάσκει στο πλαίσιο μιας Κριτικής Παιδαγωγικής (Καλογιαννάκη 2011, 2015, Calogiannakis & Karras 2012, Calogiannakis, Karras, Wolhuter, Chiang & Tendo 2015).

Όπως τονίζει μια σύγχρονη κριτική παιδαγωγός, η Wink (2014):

«Πρέπει να αναγνωρίσουμε «τον ελέφαντα στο δωμάτιο» και να συνεχίσουμε την προσπάθεια κατανόησης της πολυπλοκότητας του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν και αναπτύσσονται. Να τοημήσουμε να ελπίσουμε ότι μια πιο κριτική, συναισθηματική και δημιουργική προσέγγιση θα μπορούσε να επιστρέψει στις αίθουσες διδασκαλίας μας έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να ανακαλύπτουν, να εξερευνούν και να αμφισβητούν καθώς παράγουν νοήματα».

Βιβλιογραφία

- Καλογιαννάκη, Π. (2015). *Περί Συγκριτικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Gutenberg.
- Καλογιαννάκη, Π. (2011). *Η εκπαίδευση στον σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα: Ίων.
- Calogiannakis, P. & Karras, K. (2012). The Historical-Comparative and International Discourse on Education: «the Inter», «the Cross» and «the Multi» in the framework of Ancient Greek «Logos: *Journal of Comparative Education*, (72), May, 2012, 25-54.
- Calogiannakis, P. Karras, K. & Palios, Z. (2012). Teacher Visual Image: the case of Greece, in: *The Visual Image of Teacher, International Comparative Perspectives*, Iveta Kestere, Charl Wolhuter, Ricardo Lozano (Eds). Publisher SIA Izdevnieciba RaKa, 68-85.
- Calogiannakis, P. (2014). Education and Societal Dynamics: Possibilities for Educational Change in the Era of Crisis, in C.C. Wolhuter (Ed.). *Proceedings of the 2012 of SACHES Southern African Comparative and History of Education Society Conference*. Port Elizabeth, South Africa, 30 October 2012 to 1 November 2012, 18-22.
- Calogiannakis P, Karras K., Wolhuter C.C., Tien Hui Chiang & Tendo M., (eds). (2015) *Crisis in Education*, HM Studies & Publishing.
- Hartshorne, K. (1989). The State, Democracy and the Education of Black South Africans. In: De Lange, J.P. et al. (reds). *Politiek en die Onderwys*. Pretoria: RGN.
- Karras K. & C.C. Wolhuter (Eds). (2012). *International Handbook on Teachers Education Worldwide, Training, Issues and Challenges for teachers' profession, I&II* (preface Gaston Mialaret), Editions Ion.
- Karras, K. (2010). «Equal Opportunities in the Classroom: the experience of Greek primary teachers», 8th International Conference, Organized by the Bulgarian Comparative Education Society (BCES), Plovdiv, Bulgaria, 9-12 June 2010, Comparative

- Education, Teacher Training, Education Policy, School Leadership and Social Inclusion, Volume 8, Nikolay Popov, Charl Wolhuter, Bruno Leutwyler, Marinela Mihova, James Ogunleye (eds), Bulgarian Comparative Education Society, pp. 38-44.
- Karras K. & Wolhuter C.C. (2011a). «Teacher Education: Worldwide Geography», in: *Comparative Education, Teacher Training, Education Policy, Social Inclusion, History of Education*, Sofia, BCS, Bulgaria, 6-9 July 2011, 43-48.
- Karras K., & Wolhuter C. C., (2011b) «BAL trends in teacher education and the implications thereof for the teaching of comparative international education at universities», in: *Comparative Education, Teacher Training, Education Policy, Social Inclusion, History of Education*, BCS, Sofia, Bulgaria, 6-9 July 2011, 7-12.
- Karras K. (2011). "Political Influence on Education with special reference to teachers education worldwide", Proceedings of SACHES Conference, Kambala, Uganda, August 2011.
- Karras K., Calogiannakis P. & Andreadakis N. (2011). "Globalisation- Modern Citizen and Teacher Education Today" Transformation-Professionalisation in *Teacher Education Today: is there a descriptive model of analysis?*, Proceedings of SACHES Conference, Kambala, Uganda, August 2011.
- Karras K., Wolhuter C.C. & Meyer L. (2011). «Die Suid-Afrikaanse onderwysers se beleving en beskouing van die onderwysprofessie» in: *Beauty and the Beast, towards turning the tide in education*, in: EASA 2011, Proceedings Conference, 122-129.
- Karras K. (2012). «Teachers in a changing global world: a challenge for pedagogy», in: *Proceedings of the 2012 International Conference on Education: Global competitiveness, Social Justice and Education Function*, 29-30 March 2012, National University of Tainan, Taiwan.
- Karras K. & Synodi E. (2012). Comparative and International Education and the Teaching Profession: the case of Marc-Antoine Jullien, in: *International Perspectives in Education*, vol. 10, N. Popov (editor in chief), BCES, 2012, 43-48.
- Karras K. (2014). Education and Societal Dynamics Teachers Education in the Societal Crisis Worldwide: transitions and challenges, in: *Proceedings of the 2012 of SACHES Southern African Comparative and History of Education Society Conference*, Port Elizabeth, South Africa, 30 October 2012 to 1 November 2012, C.C. Wolhuter (ed.), 2014, 61-69.
- Kubow P.& Karras K. (2011). Reconstructions of Modern «Citizen» by the Global Elite: Problematizing «Global» and «Citizen» for the Teacher Professional in: *Chinese Comparative Education Review*, November 2011, vol. 71, 83-106.
- Wolhuter, C.C. (2012). Godsdiens in Onderwys in Suid-Afrika: Beligting vanuit internasionaal-vergelykende perspektiewe. *Tydskrifvir Christelike Wetenskap* 48(1&2): 171-201.

Η επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών στην Κύπρο: Μάθηση μεταξύ εκπαιδευτικών και ανάπτυξη κοινοτήτων μάθησης εντός του σχολείου

Δρ Αθηνά Μιχαηλίδου-Ευριπίδου*

Περίληψη

Η δυναμική και αποκεντρωμένη, συνεχής επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών στην τάξη και το σχολείο τους, η οποία στηρίζεται στις ανάγκες του σχολείου και των ίδιων των εκπαιδευτικών, αποτελεί σήμερα το ζητούμενο στην εκπαίδευση, το οποίο συνδέεται άμεσα με την αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και του συστήματος ευρύτερα. Το παρόν άρθρο πραγματεύεται την καινοτομία της προώθησης της επαγγελματικής μάθησης, στηριζόμενης στις ανάγκες του σχολείου και του εκπαιδευτικού, στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου. Ο/η εκπαιδευτικός* στη βάση των αναγκών του αλλά και αυτών του σχολείου στο οποίο εργάζεται, επιμορφώνεται με τρόπο ουσιαστικό και με απτά αποτελέσματα. Η ανάπτυξη κοινότητας μάθησης εντός του σχολείου, δικτύου συνεργασιών, ομάδων μάθησης μεταξύ συναδέλφων κ.ά., αποτελούν τρόπους προώθησης της ουσιαστικής επιμόρφωσης που ενισχύεται μέσα από το πρόγραμμα επαγγελματικής μάθησης.

* Όπου αναφέρεται ο εκπαιδευτικός, εννοείται η αναφορά και στα δύο φύλα (ο/η)

Εισαγωγή

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει κατά καιρούς εντοπίσει τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Σε όλες τις περιπτώσεις αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που έχει ο εκπαιδευτικός να διαδραματίσει στην όποια προσπάθεια αλληλαγής στο εκπαιδευτικό σύστημα.

* Διευθύντρια Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, athmich@cyearn.pi.ac.cy